

УДК 351

Катерина МАЙСТРЕНКО

кандидат наук з державного управління, доцент кафедри публічного адміністрування, Міжрегіональна академія управління персоналом (Київ, Україна), e-mail: kate.maistr@gmail.com

ORCID: 0000-0001-8586-9271

Людмила АКІМОВА

доктор наук з державного управління, професор, заслужений працівник освіти України, професор кафедри трудових ресурсів і підприємництва, Національний університет водного господарства та природокористування (Рівне, Україна), e-mail: l_akimova@ukr.net

ORCID: 0000-0002-2747-2775

Олександр АКІМОВ

доктор наук з державного управління, професор, заслужений економіст України, професор кафедри публічного адміністрування, Міжрегіональна академія управління персоналом (Київ, Україна), e-mail: 1970aaa@ukr.net

ORCID: 0000-0002-9557-2276

Бібліографічний опис статті: Майстренко, К., Акімова, Л., Акімов, О. (2023). Аналіз державної політики у сфері соціально-педагогічної підтримки дітей-сиріт в Україні. *Публічне управління та місцеве самоврядування*, 3, 32–38, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-3-5>

**АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ
СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ-СИРИТ В УКРАЇНІ**

Авторами досліджено, що аналіз державної політики у сфері соціально-педагогічної підтримки дітей-сиріт в Україні виявив наявність рамкової законодавчої бази, яка встановлює права та гарантії для цієї вразливої категорії. Визначено, що аналіз також підкреслює проблеми та недоліки у реалізації політики, такі як недостатня кількість сімей-опікунів, обмежене фінансування програм, соціальний стигматизм та потреби дітей з особливими потребами. Ці недоліки потребують уваги та реформ для покращення якості підтримки та захисту цих дітей. Досліджено, що державна політика у цій сфері є важливою для забезпечення кращого майбутнього для дітей-сиріт. Вона вимагає постійних зусиль та уваги до їхніх потреб і особливостей, а також подальшого вдосконалення політики та програм, спрямованих на цю вразливу групу дітей. Крім того, ця політика націлена на забезпечення дітей-сиріт якісною освітою, психологічною підтримкою та можливістю розвитку у відповідному середовищі. Проте існують серйозні виклики, які необхідно врахувати та вирішити для досягнення цієї мети. Обґрунтовано, що недостатня кількість сімей-опікунів ускладнює процес інтеграції дітей-сиріт в сімейне середовище. Обмежене фінансування програм призводить до нестачі ресурсів для надання якісної підтримки та послуг цій категорії дітей. Соціальний стигматизм може ставити додаткові бар'єри перед дітьми, які потрапляють у програму «Батьківська опіка». Діти з особливими потребами можуть стикатися із складнощами у доступі до спеціалізованої підтримки. З метою подолання цих проблем, необхідно надавати належну увагу питанням фінансування програм, розширювати мережу сімей-опікунів проводити інформаційну роботу для зменшення соціального стигматизму та забезпечити доступ до спеціалізованих послуг для дітей з особливими потребами. Підкреслено, що державна політика у сфері соціально-педагогічної підтримки дітей-сиріт в Україні має важливе значення для забезпечення їхнього благополуччя та майбутнього. Проте вона потребує системних змін та постійного вдосконалення для надання якісної та ефективної підтримки цій вразливій категорії дітей.

Ключові слова: державна політика, державне управління, діти-сироти, законодавча база, психологічна підтримка, соціальна робота, система опіки і піклування, дитячі будинки, прийомні сім'ї.

Kateryna MAISTRENKO

Candidate Of Sciences In Public Administration, Senior Lecturer at The Department Of Public Administration, Interregional Academy Of Personnel Management (Kyiv, Ukraine), e-mail: kate.maistr@gmail.com
ORCID: 0000-0001-8586-9271

Liudmyla AKIMOVA

Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Honored Education Worker of Ukraine, Professor of the Department of Labor Resources and Entrepreneurship, National University of Water and Environmental Engineering, Rivne, Ukraine, e-mail: l_akimova@ukr.net
ORCID: 0000-0002-2747-2775

Oleksandr AKIMOV

Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Honored Economist of Ukraine, Professor of the Department of Public Administration, Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv, Ukraine, e-mail: 1970aaa@ukr.net
ORCID: 0000-0002-9557-2276

To cite this article: Maistrenko, K., Akimova, L., Akimov, O. (2023). Analiz derzhavnoi polityky u sferi sotsialno-pedahohichnoi pidtrymky ditei-syrit v Ukraini [Analysis of state policy in the sphere of social and pedagogical support for orphan children in Ukraine]. *Public Administration and Local Government*, 3, 32–38, doi: <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-3-5>

ANALYSIS OF STATE POLICY IN THE SPHERE OF SOCIAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT FOR ORPHAN CHILDREN IN UKRAINE

The authors investigated that the analysis of state policy in the field of social and pedagogical support for orphans in Ukraine revealed the existence of a framework legislative framework that establishes rights and guarantees for this vulnerable category of children. The analysis was also found to highlight problems and shortcomings in policy implementation, such as insufficient numbers of foster families, limited program funding, social stigma and the needs of children with special needs. These shortcomings require attention and reforms to improve the quality of support and protection for these children. It has been found that public policy in this area is important to ensure a better future for orphans. It requires constant efforts and attention to their needs and characteristics, as well as further improvement of policies and programs aimed at this vulnerable group of children. In addition, this policy is aimed at providing orphans with quality education, psychological support, and the opportunity to develop in an appropriate environment. However, there are serious challenges that need to be addressed and addressed in order to achieve this goal. It is substantiated that the insufficient number of guardian families complicates the process of integration of orphans into the family environment. Limited program funding leads to a lack of resources to provide quality support and services to this category of children. Social stigmatization can create additional barriers for children entering the "Parental care" program. Children with special needs may face difficulties in accessing specialized support. In order to overcome these problems, it is necessary to pay due attention to the issues of financing programs, expand the network of guardian families, carry out informational work to reduce social stigma and ensure access to specialized services for children with special needs. It is emphasized that the state policy in the sphere of socio-pedagogical support of orphans in Ukraine is important for ensuring their well-being and future. However, it needs systemic changes and continuous improvement to provide quality and effective support to this vulnerable category of children.

Key words: public policy, public administration, orphans, legal framework, psychological support, social work, guardianship system, orphanages, foster families.

Постановка проблеми. Державна політика соціально-педагогічної підтримки дітей-сиріт в Україні стикається з рядом серйозних викликів і проблем. Деякі з них включають недостатню кількість сімей-опікунів, обмежене фінансування програм, соціальний стигматизм та потреби дітей з особливими потребами. Ці проблеми загрожують благополуччю та майбутньому цієї вразливої групи дітей та потребують уваги та вдосконалення державної політики. Ключовими аспектами постановки проблеми

є покращення доступу до освіти та психологічної підтримки, розвиток системи опіки і піклування, а також вдосконалення моніторингу та оцінки результатів програм для дітей-сиріт.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблеми ролі аналізу державної політики у сфері соціально-педагогічної підтримки дітей-сиріт в Україні досліджували такі науковці, як: Г. Голубчик, Т. Тищенко, А. Дакал, Л. Лабенська, В. Савич, О. Навроцький та інші.

Мета статті. Мета статті полягає в ретельному аналізі та обґрунтуванні державної політики у сфері соціально-педагогічної підтримки дітей-сиріт в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз державної політики у сфері соціально-педагогічної підтримки дітей-сиріт в Україні є важливим завданням, яке допомагає оцінити ефективність заходів, спрямованих на покращення життя цієї вразливої категорії населення. Варто наголосити, що діти-сироти – це діти, які втратили батьків або були позбавлені їх підтримки через різні обставини, такі як смерть батьків, або обставини, що перешкоджають їхньому вихованню і розвитку в родинному оточенні.

Доречно зазначити, на думку вчених Л. Лабенського та В. Савича [9, с. 118–122], що державна політика у сфері соціально-педагогічної підтримки дітей-сиріт в Україні є важливим аспектом соціальної діяльності, який безпосередньо впливає на долю та майбутнє найбільш вразливого шару суспільства – дітей, позбавлених батьківського піклування або з втратами, пов'язаними з різними обставинами. Соціально-педагогічна підтримка цієї категорії дітей вимагає комплексного та систематичного підходу з боку держави, громадських організацій та суспільства в цілому.

Варто наголосити, що освіта та захист дітей, особливо тих, хто опинився в складних життєвих обставинах, є пріоритетними завданнями для будь-якої відповідальної держави. Україна, у своєму стремлінні забезпечити належний рівень соціального захисту для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, прийняла ряд нормативно-правових актів. Ці закони та регулятивні акти покликані врегулювати різні аспекти життя таких дітей, від їх правового статусу до питань усиновлення, освіти, медичного обслуговування та інших форм державної підтримки.

Незважаючи на існування цих законодавчих ініціатив, важливо також визнати, що впровадження та ефективність таких актів можуть зіткнутися з рядом викликів [1; 2]. Це може бути відсутність адекватного фінансування, бюрократичні перешкоди, недоліки в моніторингу та оцінці, а також інші практичні та організаційні проблеми [3; 4].

Нищезазначена таблиця надає консолідований огляд ключових нормативно-правових актів України, що стосуються захисту та соціальної підтримки дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Важливо підкреслити, що, хоча законодавство в області захисту дітей є всеосяжним і намагається адресувати різноманітні аспекти цього питання, існують певні

Таблиця 1

Нормативно-правові акти України щодо захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування

Нормативно-правовий акт	Дата	Короткий опис	Прогалини
Про основи соціальної роботи з сім'єю: Закон України [12]	№ 2558-III, від 21 червня 2001	визначає принципи соціальної роботи з сім'ями, забезпечує підтримку сім'ям з дітьми-сиротами	обмежені ресурси для соціальних служб, недостатнє фінансування
Про охорону дитинства: Закон України [13]	№ 2402-III, від 26 квітня 2001	встановлює принципи захисту прав дітей, їх соціального захисту, освіти, медичного обслуговування тощо	не завжди ефективна реалізація, недостатній моніторинг
Про соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України [14]	№ 2342-IV, від 13 січня 2005	регулює статус, права, гарантії дітей-сиріт та державні обов'язки у сфері їх соціального захисту	недостатня фінансова підтримка, проблеми з імплементацією
Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей: Закон України [11]	№ 905, від 08 жовтня 2008	регулює процес усиновлення, встановлює вимоги до усиновителів	бюрократія, складності міжнародного усиновлення
Про соціальні послуги: Закон України	№ 2671-19, від 17 січня 2019	включає положення про соціальні послуги, які надаються різним категоріям населення, в тому числі дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, та встановлює засади їх надання та контролю	не встановлює чіткі механізми забезпечення достатнього фінансування систем соціальних послуг, особливо в умовах економічної нестабільності

Таблиця модифікована автором.

Фінансові обмеження	Недостатня кількість сімей-опікунів	Соціальний стигматизм	Потреби дітей з особливими потребами
<ul style="list-style-type: none"> • фінансування програми може бути обмеженим, що обмежує можливості надання якісної підтримки та послуг дітям-сиротам [7; 8]. 	<ul style="list-style-type: none"> • у багатьох випадках відсутність достатньої кількості батьківських сімей, які готові прийняти дитину-сироту, може ускладнювати реалізацію програми. 	<ul style="list-style-type: none"> • деякі діти, які потрапляють у програму "Батьківська опіка", можуть стикатися із соціальним стигматизмом або негативними ставленнями інших людей 	<ul style="list-style-type: none"> • діти-сироти з особливими потребами можуть вимагати спеціалізованої підтримки, яка може бути обмеженою у доступі

Рис. 1. Недоліки програми «Батьківська опіка для дітей-сиріт»

Складено автором за джерелом [15]

області, де потрібно зосередити зусилля, щоб забезпечити більш ефективне виконання та застосування цих законів на практиці. Осмислення цих викликів є важливим кроком у постійному вдосконаленні системи соціального захисту дітей в Україні [15].

Необхідно розглянути думку вченого А. Дакала [6, с. 59–65], що у сучасному суспільстві діти є нашим найціннішим ресурсом, і їхнє благополуччя та розвиток є однією з головних пріоритетів для будь-якої держави. Однак існують діти, які стикаються з особливими викликами та труднощами в житті, такі як діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування. Для них забезпечення соціально-педагогічної підтримки є критично важливим завданням.

Варто зазначити, що програма «Батьківська опіка» є однією зі соціальних програм, які реалізує Уряд України для підтримки дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Ця програма спрямована на забезпечення дітей альтернативними формами піклування та надання їм можливості вирости в стабільному та люблячому сімейному середовищі. Розглянемо деякі ключові аспекти цієї програми:

– альтернативні форми піклування: програма «Батьківська опіка» надає можливість дітям-сиротам бути прийнятими на виховання у сім'ях або опікунських сім'ях. Це дозволяє дітям отримувати більше уваги, любов, турботи та психологічної підтримки, яку може надати біологічна сім'я або сім'я-опікун;

– соціальна інтеграція: програма сприяє соціальній інтеграції дітей-сиріт, оскільки вони мають змогу жити в більш звичному для суспільства середовищі. Це допомагає їм розвиватися як індивідуальностям та адаптуватися до навколишнього світу;

– психологічна підтримка: діти, які потрапили в програму «Батьківська опіка», часто потребують додаткової психологічної підтримки через пережитий стресовий досвід. Програма може включати професійну психологічну підтримку як для дітей, так і для сімей, які їх приймають;

– моніторинг та оцінка: ефективність програми контролюється через систематичний моніторинг та оцінку результатів. Це дозволяє виявити проблемні ситуації та ввести необхідні зміни для покращення якості підтримки [6].

Завдання програми «Батьківська опіка» є надзвичайно важливим для підтримки дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Проте варто зазначити, що в ході реалізації цієї програми можуть виникати певні виклики та проблеми.

Отже, програма «Батьківська опіка» є важливим інструментом соціальної підтримки дітей-сиріт, але для її успішної реалізації потрібно постійно вдосконалювати та усувати існуючі недоліки, щоб забезпечити кращий захист та розвиток цієї вразливої категорії дітей.

Варто зазначити думку О. Навроцького [10, с. 127–131], що освіта та психологічна підтримка є критично важливими аспектами для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Ці аспекти грають важливу роль у забезпеченні повноцінного розвитку та благополуччя цієї вразливої категорії дітей. Розглянемо докладніше ці аспекти:

– доступ до якісної освіти: для дітей-сиріт важливо мати можливість отримувати якісну освіту. Це включає в себе доступ до шкіл та навчальних закладів, а також гарантію рівних можливостей для отримання освіти, незалежно від їхнього статусу. Освіта дає дітям інструменти для самореалізації та майбутнього успіху;

– психологічна підтримка: діти-сироти можуть переживати різні емоційні та психологічні труднощі через втрату батьківського піклування та переїзди в інші сім'ї. Психологічна підтримка надає їм можливість обробити свої емоції, подолати стрес та адаптуватися до нового оточення. Це може включати консультації психологів та психотерапевтів;

– програми соціальної інтеграції: для дітей-сиріт важливо відчувати себе частиною суспільства. Програми соціальної інтеграції надають можливість дітям брати участь у різних соціальних та культурних заходах, розвиватися та спілкуватися з однолітками;

– фізичне здоров'я та розвиток: піклування про фізичне здоров'я дітей-сиріт також є важливим. Забезпечення відповідного харчування, медичної допомоги та можливостей для занять спортом та фізичної активності допомагає зберегти їхнє фізичне здоров'я та розвиток;

– індивідуальний підхід: кожна дитина має свої унікальні потреби та особливості. Важливо забезпечити індивідуальний підхід до навчання та психологічної підтримки, враховуючи їхні унікальні потреби.

Отже, освіта та психологічна підтримка є ключовими елементами для забезпечення повноцінного розвитку та благополуччя дітей-сиріт. Програми, спрямовані на ці аспекти, допомагають покращити якість їхнього життя та надають шанс на успішну інтеграцію в суспільство.

Доречно наголосити, що система опіки і піклування є важливою складовою державної політики у сфері соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування [16–18]. Ця система включає в себе декілька важливих аспектів, які спрямовані на забезпечення дітей стабільним та люблячим оточенням, де вони можуть рости та розвиватися.

Дитячі будинки або інтернати є однією з форм розміщення дітей-сиріт. У таких установах діти отримують проживання, харчування та основну підтримку. Важливо, щоб дитячі будинки забезпечували комфортні умови для життя та розвитку дітей, а також здійснювали їхню педагогічну підтримку. Прийомні сім'ї – це альтернативний варіант розміщення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. У таких сім'ях діти мають можливість вирости в більш звичному сімейному середовищі з прийомними батьками які надають їм увагу та любов. Програми усиновлення надають можливість дітям-сиротам мати нову сім'ю та батьків, які приймають їх як своїх власних. Усиновлення сприяє створенню стабільного та люблячого оточення для дітей.

Важливо також надавати підтримку та ресурси біологічним батькам дітей-сиріт, щоб вони могли відновити свої права та можливості піклуватися про своїх дітей, коли це можливо і безпечно. Важливо встановлювати системи моніторингу та контролю за умовами розміщення дітей у дитячих будинках, прийомних сім'ях та при усиновленні, щоб забезпечити їхню безпеку та добробут.

Забезпечення альтернативних форм піклування та опіки для дітей-сиріт є важливим завданням державної політики, і ця система повинна забезпечувати найкращі інтереси дітей, їхній розвиток та благополуччя.

Варто підтримати думку вченого С. Роєнко [15], що моніторинг і оцінка є важливими елементами в сфері державної політики щодо дітей-сиріт. Ці процеси допомагають забезпечити ефективність та розвиток програм та заходів, спрямованих на допомогу цій категорії дітей. Розглянемо детальніше цей аспект:

– моніторинг результатів: моніторинг полягає у систематичному зборі та аналізі даних про реалізацію програм, які надають підтримку дітям-сиротам. Це може включати в себе відслідковування кількості дітей, що отримують допомогу, які види підтримки надаються, та як ця підтримка впливає на їхній розвиток та благополуччя;

– оцінка ефективності: оцінка визначає, наскільки успішно програми та заходи виконують свої цілі. Це може включати в себе аналіз впливу програми на життя дітей, їхню освіту, психічне здоров'я, а також визначення ефективності витрат та ресурсів, витрачених на підтримку;

– виявлення проблемних аспектів: моніторинг і оцінка допомагають виявити проблемні аспекти у реалізації політики та програм, такі як недоліки у доступі до підтримки, якість наданих послуг або невідповідність потребам дітей;

– коригування та внесення змін: на основі результатів моніторингу і оцінки можуть бути внесені необхідні корективи в політику та програми. Це допомагає покращити їхню ефективність та відповідність потребам дітей.

Отже, моніторинг і оцінка є важливими інструментами для забезпечення того, щоб політика та програми, спрямовані на дітей-сиріт, були ефективними та відповідали їхнім потребам.

Таким чином, державна політика щодо соціально-педагогічної підтримки дітей-сиріт має свої позитивні сторони, такі як наявність законодавчої бази та певних програм підтримки. Однак існують серйозні виклики та недоліки, такі як недостатня кількість сімей-опікунів, фінан-

сові обмеження та соціальний стигматизм, які потребують уваги та корекції.

Висновок. Вищезазначене дозволяє зробити висновок, що аналіз державної політики у сфері соціально-педагогічної підтримки дітей-сиріт в Україні показує, що існує рамкова законодавча база, яка визначає права та гарантії для цієї вразливої категорії дітей. Проте аналіз також виявляє низку прогалин та недоліків у реалізації політики. До них відносяться недостатня кількість сімей-опікунів, обмежене фінансування програм, соціальний стигматизм та потреби дітей з особливими потребами.

Ці недоліки потребують серйозної уваги та реформ для покращення якості підтримки та захисту цих дітей.

Таким чином, державна політика в сфері соціально-педагогічної підтримки дітей-сиріт в Україні є важливою складовою соціального захисту та має на меті забезпечення кращого майбутнього для цієї вразливої групи дітей. Для досягнення цієї мети важливо продовжувати розвивати та вдосконалювати політику та програми, звертаючи увагу на потреби та особливості дітей-сиріт, і надавати їм можливість нарощувати свій потенціал та досягати успіху в житті.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Акімов О.О. Психологічні аспекти проявів корупції в державному управлінні. Державне управління: теорія та практика. 2014. № 1. С. 181–188.
2. Акімов О.О. Функціональні чинники системогенезу професійної діяльності державних службовців. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 24. С. 68–74. DOI: 10.32702/2306-6814.2018.24.68.
3. Акімов О.О. Концепт системогенезу професійної діяльності державних службовців. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 23. С. 133–138. DOI: 10.32702/2306-6814.2018.23.133.
4. Акімов О.О. Робастність системи професійної діяльності державних службовців: системогенезний контекст. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 5. С. 104–109. DOI: 10.32702/2306-6814.2019.5.104.
5. Голубчик Г., Тищенко Т. Трансформація системи соціального захисту дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування: організаційно-правові аспекти. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-03\(3\)/09ggdopa.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-03(3)/09ggdopa.pdf) (дата звернення: 10.10. 2023).
6. Дакал А. (2016). Державна політика у сфері захисту прав дітей: принципи, завдання та засоби реалізації. Державне управління та місцеве самоврядування. 2016 р. № 3 (30). С. 59–65.
7. Інвестиційний менеджмент: навчальний посібник. / Л. Докієнко та ін. Київ : Академвидав, 2011. 408 с.
8. Клименко В. Фінансовий ринок : навчальний посібник. /за ред. Павлова В. І. та ін. Київ : «Центр учбової літератури», 2015. 358 с.
9. Лабенська Л. Л., Савич В. О. (2018). Права дитини: сучасний стан забезпечення та реалізації в Україні. *Право і суспільство*. 2018 р. № 1. С. 118–122.
10. Навроцький О. О. (2017). Компетенція окремих органів державної влади у сфері забезпечення прав дитини: сучасний стан та шляхи удосконалення. *Право і суспільство*. 2017 р. № 5. С. 127–131.
11. Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей: Закон України від 08 жовтня 2008 № 905 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/905-2008-%D0%BF>.
12. Про основи соціальної роботи з сім'єю: Закон України від 21 червня 2001р. № 2558-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2558-14>.
13. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001р. № 2402-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2402-14>.
14. Про соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13 січня 2005 р. № 2342-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2342-15>.
15. Роєнко С. (2020). Соціально-правовий захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Соціальна робота та соціальна освіта. № 1(4), 2020 р. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/soc_robota_soc_osvita/2020_4/7.pdf.
16. Sukhova, K., Borodin, Y., Tarasenko, T., & Komarova, K. (2022). Organizational mechanism of state management of social services in territorial communities. *Ad Alta: Journal of interdisciplinary research*, 12(1), XXVII, 188-192.
17. Venediktov, V., Boiko, V., Kravchenko, I., & Tyshchenko, O. (2021). European standards of mediation in civil disputes and their implementation in Ukraine: theory and practice. *Ad Alta: Journal of interdisciplinary research*, 11(2), XXI, 25–29.
18. Zapara, S., Pronina, O., & Lohvinenko, M. (2021). Legal regulation of the land market: European experience and Ukrainian realities. *Ad Alta: Journal of interdisciplinary research*, 11(2), XXI, 18–24.

REFERENCES:

1. Akimov, O.O. (2014). *Psyhologichni aspekty proiaviv koruptsii v derzhavnomu upravlinni* [Psychological aspects of corruption in public administration]. *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka*, vol. 1, pp. 181–188 [in Ukrainian].
2. Akimov, O. (2018). *Funktsionalni chynnyky systemohenezu profesiinoi diialnosti derzhavnykh sluzhbovtiv* [Functional factors of the system genesis of the professional activities of civil servants]. *Investytsiyyi: praktyka ta dosvid*, vol. 24, pp. 68–74. DOI: 10.32702/2306-6814.2018.24.68 [in Ukrainian].
3. Akimov, O. (2018). *Kontsept systemohenezu profesiinoi diialnosti derzhavnykh sluzhbovtiv* [The concept of the system genesis of the professional activities of public servants]. *Investytsiyyi: praktyka ta dosvid*, vol. 23, pp. 133–138. DOI: 10.32702/2306-6814.2018.23.133 [in Ukrainian].
4. Akimov, O. (2019). *Robastnist systemy profesiinoi diialnosti derzhavnykh sluzhbovtiv: systemoheneznyi kontekst* [The robustness of the system of professional activity of public employees: systemogenesial context]. *Investytsiyyi: praktyka ta dosvid*, vol. 5, pp. 104–109. DOI: 10.32702/2306-6814.2019.5.104 [in Ukrainian].
5. Holubchuk, H., & Tyshchenko, T. (2009). *Transformatsiia systemy sotsialnoho zakhystu ditei-syrit i ditei, pozbavlenykh batkivskoho pikluvannia: orhanizatsiino-pravovi aspekty* [Transformation of the system of social protection of orphans and children deprived of parental care: organizational and legal aspects]. Retrieved from: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-03\(3\)/09ggdopa.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-03(3)/09ggdopa.pdf) (data zvernennia: 10.10. 2023) [in Ukrainian].
6. Dakal, A. (2016). *Derzhavna polityka u sferi zakhystu prav ditei: pryntsyipy, zavdannia ta zasoby realizatsii* [State policy in the sphere of protection of children's rights: principles, tasks and means of implementation]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*, 3 (30). S. 59–65 [in Ukrainian].
7. Dokienko, L.M. Klymenko, V.V., & Akimova, L. M. (2011). *Investytsiinyi menedzhment* [Investment management]. Guide, Akademydav, Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].
8. Klymenko, V.V. Akimova, L.M., & Dokienko, L.M. (2015). *Finansovyy rynek* [Financial Market]. Center for Educational Literature, Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].
9. Labenska, L.L., & Savych, V.O. (2018). *Prava dytyny: suchasnyi stan zabezpechennia ta realizatsii v Ukraini* [Children's rights: the current state of provision and implementation in Ukraine]. *Pravo i suspilstvo*, 1. S. 118–122 [in Ukrainian].
10. Navrotskyi, O.O. (2017) *Kompetentsiia okremykh orhaniv derzhavnoi vlady u sferi zabezpechennia prav dytyny: suchasnyi stan ta shliakhy udoskonalennia* [Competence of individual state authorities in the field of ensuring children's rights: current state and ways of improvement]. *Pravo i suspilstvo*, 5. S. 127–131 [in Ukrainian].
11. *Pro zatverdzhennia Poriadku provadzhennia diialnosti z usynovlennia ta zdiisnennia nahliadu za dotrymanniam prav usynovlenykh ditei: Zakon Ukrainy vid 08 zhovtnia 2008 № 905* [On the approval of the Procedure for conducting adoption activities and supervising the observance of the rights of adopted children: Law of Ukraine dated October 8, 2008 № 905]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/905-2008-%D0%BF> [in Ukrainian].
12. *Pro osnovy sotsialnoi roboty z simieiu: Zakon Ukrainy vid 21 chervnia 2001r. № 2558-III* [On the basics of social work with the family: Law of Ukraine dated June 21, 2001. № 2558-III]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2558-14> [in Ukrainian].
13. *Pro okhoronu dytynstva: Zakon Ukrainy vid 26 kvitnia 2001r. № 2402-III* [On protection of childhood: Law of Ukraine dated April 26, 2001 № 2402-III]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2402-14> [in Ukrainian].
14. *Pro sotsialnyi zakhyst ditei-syrit ta ditei, pozbavlenykh batkivskoho pikluvannia: Zakon Ukrainy vid 13 sichnia 2005r. № 2342-IV* [On social protection of orphans and children deprived of parental care: Law of Ukraine dated January 13, 2005 № 2342-IV]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2342-15> [in Ukrainian].
15. Roienko, S. (2020). *Sotsialno-pravovyi zakhyst ditei-syrit ta ditei, pozbavlenykh batkivskoho pikluvannia* [Social and legal protection of orphans and children deprived of parental care]. *Sotsialna robota ta sotsialna osvita*. 1(4), 2020 r. Retrieved from: https://library.udpu.edu.ua/library_files/soc_robota_soc_osvita/2020_4/7.pdf [in Ukrainian].
16. Sukhova, K., Borodin, Y., Tarasenko, T., & Komarova, K. (2022). *Organizational mechanism of state management of social services in territorial communities*. *Ad Alta: Journal of interdisciplinary research*, 12(1), XXVII, 188–192.
17. Venediktov, V., Boiko, V., Kravchenko, I., & Tyshchenko, O. (2021). *European standards of mediation in civil disputes and their implementation in Ukraine: theory and practice*. *Ad Alta: Journal of interdisciplinary research*, 11(2), XXI, 25–29.
18. Zapara, S., Pronina, O., & Lohvynenko, M. (2021). *Legal regulation of the land market: European experience and Ukrainian realities*. *Ad Alta: Journal of interdisciplinary research*, 11(2), XXI, 18–24.